

НАМ ПИШУТЬ

ФОЛЬКЛОРИСТИЧНІ НАБУТКИ АВКСЕНТІЯ ЯКІВЧУКА

За щоденними клопотами ми іноді і не звертаємо уваги на своїх сучасників, людей близько знайомих нам, а то й з певними заслугами. Часто навіть спілкуємося з ними і нам здається, що вони не змінилися, що залишилися такими, якими були і раніше, але, на жаль, час своє бере. Працюючи над енциклопедичним довідником "Літературно-мистецька Вижниччина", ми якось мимохіть звернули увагу на те, що 7 жовтня 1996 року нашому відомому народознавцеві, фольклористові, популяризаторові української народної творчості, лауреату літературно-мистецької премії імені Сидора Воробкевича Авксентію Федоровичу Яківчукуві виповнюється 70 років. Буковина має відзначити цю дату, щоб віддати шану скромній і працюючій людині, адже в нашому краю, очевидно, немає такого поселення, куди б не приходив він, збираючи при цьому пісні, казки і легенди, ігри і хороводи, перекази, святкові звичаї і т. п. Побував він не лише на Чернівеччині, а в інших областях України. А ще він досить успішно працює над популяризацією народного образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва — організовує виставки, спілкується з народними умільцями. Завдяки йому чимало талановитих самодіяльних художників та народних майстрів стали відомими, здобули визнання як в Україні, так і далеко за її межами.

Нелегким був життєвий шлях народознавця. Народився він 7 жовтня 1926 року в селі Горошовій Борщівського району Тернопільської області, що розташоване в особливо мальовничому місці Дністровського каньйону. Тут вже з малих літ він пізнав красу рідного краю та на тлі того прекрасного довкілля зазнав і немало поневірянь, бо виростав в бідній хліборобській родині.

Дванадцятирічним хлопчиком доводилося йому наймитувати, випасаючи чужі корови. Перебув він кілька окупаційних режимів.

На п'ятнадцятому році життя зазнав тяжкої травми. Старший його брат Петро, який мав на нього вирішальний вплив, був репресований енкаведистами і на етапі з Чортківської тюрми, недалеко від Гусятина, розстріляний. Подібної долі чекало багато горошівчан. В таких умовах визрівала свідомість молодого Яківчука. В 1942 році, під час німецької окупації, він закінчив сільську семирічку з найкращими оцінками. Директор школи, великий патріот Іван Барабаш, намовляв батька, щоб послав здібного сина до Чортківської гімназії, але бідний селянин не міг тоді дозволити таку розкіш, бо, крім Авксентія, в родині було ще три брати і три сестри. Довелось юнакові працювати над собою самотужки. Далі, замість навчання, більше п'яти років (з вересня 1945 і по листопад 1950) довелося служити в радянській армії. Демобілізувавшись, вдома застав розвал примітивного батьківського господарства, яке давало сякий-такій прожиток. Батько його не повернувся з війни, а весь господарський реманент і навіть деякі будівлі забрав колгосп. В селі не вщухали репресії, а тому, побоюючись бути ні за що заарештованим, вирішив піти з рідного села світ за очі. 22 лютого 1951 року мати поблагословила його в дорогу, яка привела демобілізованого воїна в Чернівці. Довго довелося тинятись, поки приписали. Перед цими роками доводилося вислуховувати настійні поради представників влади, щоб їхав або на Урал, або в Сибір. Нарешті влаштувався поштовим оператором. Вдень працював, а ввечері відвідував середню школу робітничої молоді. Одержавши атестат зрілості, здав

вступні іспити і став навчатися на філологічному факультеті Чернівецького державного університету. З дипломом вчителя української мови та літератури в 1961 році його прийняли на посаду наукового співробітника Чернівецького літературно-меморіального музею Юрія Федьковича. Проте він, селянський син, ніяк не міг обмежитися суто кабінетно-музейною роботою. Його вабила недоторкана чужиницькими впливами культура села і тому, коли звільнилося місце методиста фольклору в Чернівецькому обласному будинку народної творчості, на ту посаду в грудні 1962 року вдалося перевестися саме йому — Яківчуку. Там він пройшов нелегкий трудовий шлях від методиста, старшого методиста, провідного спеціаліста до завідувача відділу фольклору та етнографії (нині обласного центру народної творчості).

Потрапивши в установу, де хоч в якійсь мірі можна було працювати творчо, він незважаючи на повсякчасне приниження та упослідження з боку партійних наставників, повністю віддається збирацько-дослідницькій роботі. Де лише може, записує фольклор, пише сценарії святково-урочистих заходів, організовує наукові конференції, консультує народних умільців, кінозйомки. Вже через рік він публікує три фольклорно-етнографічні матеріали ("Осінній полонинський хід", "Свято буковинської весни" та "Палає купальське вогнище") у збірнику "Буковинські віночки" (Вінниця, 1964). У другому доповненому виданні тих же "Буковинських віночків" (Ужгород, 1966) публікує ще два ("Весняний полонинський хід" і "Весілля срібне та золоте"). Свої записи народної творчості А. Яківчук друкує в багатьох фольклорних виданнях, зокрема: "Легенди Карпат" (Ужгород, 1968), "Весілля" (Київ, 1970), "Пісні Карпат" (Ужгород, 1972), "Рекрутські та солдатські пісні" (Київ, 1974), "Судів'яття" (Ужгород, 1977), "Райдуга-10" (Київ, 1980), "Весільні пісні" (Київ, 1982), "Легенди та перекази" (Київ, 1985), "Весільні пісні" (Київ, 1988), "Великдень в Україні" (Київ, 1993), "Євшан-зілля" (Львів, 1992), "Казки Західного Поділля" (Тернопіль, 1994), тощо. Немало його праць вийшло окремими виданнями. Справжнім видавничим здобутком є "Пісні Буковини" (Київ, "Музична Україна", 1990). В цьому збірнику вміщено 352 зразки народної пісенної творчості з усіх районів Чернівецької області, зібраної, упорядкованої й поясненої А. Яківчуком (мелодії в магнітофонній плівці розшифрував К. Смал). Принагідно зазначимо, що у видавництві "Музична Україна" чекають свого виходу у світ "Пісні Надністрянського села" та "Польські народні пісні на Буковині",

записані, упорядковані і пояснені А. Яківчуком, з розшифровкою мелодій К. Смалю.

Прихильно були зустрінуті громадськостю і його книжечки з народознавства: "Традиційні народні свята зимового шкolu" (Чернівці, 1993); "Традиційні народні свята весняного шкolu" (Чернівці, 1993); "Традиційні народні свята літнього шкolu" (Чернівці, 1993) та "Традиційні народні свята осіннього шкolu" (Чернівці, 1994). Написані А. Яківчуком, вони зробили добру послугу вчителям, працівникам культури та освіти.

Має А. Яківчук певні здобутки і на ниві мистецтвознавства. Працюючи постійно з народними умільцями, спілкуючись з ними і пропагуючи їхню творчість, він детально вивчив творчість кожного з них, внаслідок чого з'явилися його цікаві мистецтвознавчі нариси, видані окремими книжечками, зокрема: "Мовою пензля і різця" (Чернівці, 1993), "Синява неба і золотаві відблиски сонця" (Чернівці, 1995), "Калині сонечко насклось" (Чернівці, 1995). Щойно він здав до чернівецького видавництва "Прут" наступну збірку мистецтвознавчих нарисів "Відгомін мистецтва літописного Черна".

Його працелюбність справді гідна подиву. Він автор близько 500 різних статей, опублікованих в газетах і журналах та різних відомчих збірниках. Працюючи в складних умовах радянської дійсності, терплячи ледь приховану, а то й відкритую зневагу і навіть цькування, присвятив своє життя вивченню мудрості народної. Ужинок його збирацький досить значний — записано понад чотири тисячі народних пісень, казок, легенд, прислів'їв та приказок, дитячого фольклору, загадок записаних в основному на Буковині, Поділлі та Закарпатті.

Творчий неспокій кличе А. Яківчука до участі в наукових конференціях і симпозіумах (обласних, всеукраїнських і міжнародних). На Міжнародному симпозіумі "Європейський фольклор і сучасний світ", який працював 23—27 травня 1990 року в Києві, виступив з доповіддю "Сучасний стан фольклору на Буковині", на Міжнародній науково-практичній конференції "Писанка — символ України" в Києві (2—7 вересня 1992 року) виступив на тему — "Слово про буковинську писанку", а на Міжнародній науковій конференції, присвяченій 120-річчю Чернівецького державного університету імені Юрія Федьковича виступав в доповіддю "Народне мистецтво Буковини".

Коли з'явилися можливості відкритих громадсько-політичних виступів за самостійну українську державу, віддав себе цій великій справі повністю. Багато років є членом обласного об'єднання Всеукраїнського

товариства "Просвіта" імені Тараса Шевченка, членом редакційної ради енциклопедичного довідника "Звіт пам'яток історії та культури Чернівецької області", член правління Чернівецького обласного фонду культури, член редколегії журналу "Ластівка", член Науково-методичної ради з питань краєзнавчої і музейної роботи.

Тридцять п'ять років працює він на ниві культури. Багато корисного зробив для її розвитку. Проте не заробив нічого, хіба що придбав кілька тисяч книжок, без яких життя свого не мислить. Та він ніколи нікому не скаржиться на свою долю, бо знає, що чогось доброго від можновладців тоталітарних режимів різних мастей годі було чекати, він терпеливо і наполегливо працював для розвитку культури та освіти рідного народу. І він працював. Він і досі

працює завзято і наполегливо, не покладаючи рук, тому й не диво, що має такі значні народознавчі набутки. Його скромність, толерантність і життєвий досвід, урівноваженість і готовність допомогти кожному, хто такої допомоги потребує, завоювали йому повагу і авторитет, а наполегливість і працьовитість — завершувати часто, здавалося б, непосильну працю. Тому, незважаючи на досить поважний вік, він далі знаходиться на безмежно дорогій йому культурно-освітній ниві. Нехай же Бог допоможе йому і надалі бути таким же енергійним, наполегливим і працелюбним ще довгі роки. Україні такі сили сьогодні потрібні, як ніколи раніше.

Вижниця

Михайло ІВАНЮК

* * *

У РІЗДВЯНІ СВЯТА

У Різдвяні свята
Спішим брат до брата,
Позабудьмо, що нас ділить,
Що відводить нас від ціли.
І колядуймо:
Дай тобі, Боже,
Всього, що гоже,
В пасіці рійно,
В полі надійно.
А в хаті мирно
І боговійно.
Всім нам посполу

З гори до долу
Дай щасливо побороти
Нашу вдачу кволу.
Щоб ми рука в руку
І груди при груди
Йшли на стрічу кращій долі
Так, як другі люди.
Щоб цільний світ, браття,
Не міг вийти з дива,
Що зробила на Україні
Раз єдність правдива.

Богдан Лепкий